

HET HERSTEL VAN HET PARADIJS

HET HERSTEL VAN HET PARADIJS

EEN OPTIMISTISCHE
ESCHATOLOGIE

DAVID CHILTON

Het herstel van het paradijs

– Een optimistische eschatologie

Uitgegeven door Arrowz

info@arrowz.org

www.arrowz.org

Auteur: David Chilton

Vertaling: Martin Strengtholt

Omslagontwerp en typografie: RonaldGabrielson.com

ISBN 978 94 90489 13 7

NUR 700

Copyright © 1985/2007 Sharon North

Oorspronkelijke titel: Paradise Restored

Oorspronkelijke uitgever: Dominion Press, Horn Lake, Mississippi

Uitgegeven met toestemming.

De citaten van Flavius Josephus in deze uitgave zijn ontleend aan *De Joodse Oorlog & Uit mijn leven*, (uit het Grieks) vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door F.J.A.M. Meijer en M.A. Wes, Ambo, Amsterdam, 1992. Met toestemming overgenomen.

De Bijbeltekst in deze uitgave zonder nadere bronvermelding is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010 Stichting Herziene Statenvertaling.

De Bijbeltekst in deze uitgave met de vermelding NBV is ontleend aan De Nieuwe Bijbelvertaling, © 2004/2007 Nederlands Bijbelgenootschap.

De Bijbeltekst in deze uitgave met de vermelding NBG is ontleend aan de NBG-vertaling 1951, © 1951 Nederlands Bijbelgenootschap.

Cursivering van Bijbeltekst is toegevoegd door de auteur.

Copyright Nederlandse vertaling © 2013 Arrowz, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige manier, met uitzondering van korte citaten in gedrukte recensies, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All right reserved. No portion of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means – electronic, mechanical, photocopy, recording, or any other – except for brief quotation in printed reviews, without the written permission of the publisher.

Voor Darlene

Inhoud

Voorwoord van John Eckhardt	9
Woord vooraf	11
DEEL I – ESCHATOLOGIE EN HEERSCHAPPIJ	
1. De hoop	15
DEEL II – HET PARADIJS ALS PATROON VOOR BIJBELSE PROFETIE	
2. Het lezen van Bijbelse profetie	31
3. Het thema van het paradijs	41
4. De heilige berg	47
5. De hof van de Heer	57
6. De hof en de woeste wildernis	69
7. De wolkkolom en de vuurkolom	79
DEEL III – HET EVANGELIE VAN HET KONINKRIJK	
8. De komst van het koninkrijk	91
9. De verwerping van Israël	103
10. De grote verdrukking	111
11. Hij komt op de wolken	125
12. De opkomst van de antichrist	137
13. De laatste dagen	147
14. Het herstel van Israël	159
15. De dag van de Heer	169
16. De voltooiing van het koninkrijk	179
DEEL IV – STUDIES IN OPENBARING	
17. Hoe we Openbaring moeten lezen	191
18. De tijd is nabij	199
19. Kort overzicht van de inhoud van Openbaring	213
20. Het beest en de valse profeet (Openbaring 13)	219

21. De grote hoer (Openbaring 17-19).....	233
22. Het koninkrijk van priesters (Openbaring 20).....	241
23. De nieuwe schepping (Openbaring 21-22).....	251

DEEL V – TOT AAN HET UITERSTE VAN DE AARDE

24. De opdracht.....	263
Bijlage 1 – De eschatologie van heerschappij samengevat	277
Bijlage 2 – Josephus en de val van Jeruzalem	295
Aanbevolen literatuur	371
Noten	377
Bijbelregister	383
Trefwoordenregister	395

Voorwoord

De eschatologie, de leer van de laatste dingen, is een van de belangrijkste thema's in de Bijbel. Een groot deel van het Nieuwe Testament is eschatologisch, en gaat dus over de laatste dingen. Dit staat echter niet in verhouding tot de situatie in veel kerken en gemeenten van tegenwoordig. Veel mensen weten er weinig of niets van, of hebben er heel verkeerde beelden bij. Sommigen vinden het een te moeilijk onderwerp. Voor een deel komt dit doordat er allerlei verschillende visies worden gepredikt, wat vaak tot veel verwarring leidt. Maar het is belangrijk dat u het onderwerp begrijpt, en het lezen van goede boeken zal u daarbij helpen.

In dit verband is *Het herstel van het paradijs* van David Chilton een van de boeken die ik iedereen kan aanraden. Het zet u aan om uw eindtijdvisie te heroverwegen. Een van de sterke punten van dit boek is dat het op overtuigende wijze de vloer aanveegt met een pessimistische kijk op de laatste dingen. Chilton biedt ons een heel ander perspectief: een eschatologie die uitgaat van de overwinning. Hoe u naar de toekomst kijkt, wordt bepaald door uw eschatologische visie. Op dit belangrijke terrein moet nog veel gebeuren en *Het herstel van het paradijs* bewijst ons hierin een belangrijke dienst. De waarheden die hier uiteengezet worden, kunnen zeer bevrijdend werken voor wie los wil komen van wat er de afgelopen decennia in veel kerken en gemeenten geleerd is. In ieder geval heeft David Chilton op dit punt veel voor mij betekend, want dankzij hem is mijn eindtijdvisie voorgoed veranderd. Ik ben ervan overtuigd dat dit boek ook in uw leven een radicale, positieve verandering kan geven. Laat de inhoud ervan goed tot u doordringen, en moge de Heer u in alle opzichten inzicht geven.

– *John Eckhardt*
Chicago, 4 augustus 2013

Woord vooraf

Dit boek is geschreven als een algemene inleiding op zowel een Bijbelse eschatologie als op een bepaalde manier om de Bijbel te lezen. Ik ben ervan overtuigd dat het eerste logischerwijs uit het tweede voortkomt. Dit boek is ook een voorstudie op een veel uitgebreider commentaar op Openbaring, dat zal verschijnen onder de titel *Days of Vengeance*.¹ Om die reden heb ik ook niet de pretentie dat ik hier elke mogelijke vraag over het onderwerp ‘profetie’ beantwoord, maar wie zich meer in de visie die ik hier verdedig, wil verdiepen, wijs ik graag op de literatuurlijst die in dit boek opgenomen is.

Veel lezers zullen – zo hoop ik althans – het deel over de Hof van Eden fascinerend vinden. Dat gold in ieder geval wel voor mij, toen ik in 1977 voor het eerst kennisnam van Jim Jordans lezingen over dit onderwerp. Ook *Images of the Spirit* door Meredith Kline heeft grote invloed op mijn denken gehad – een meesterwerk van Bijbelse theologie en zeer aan te bevelen, waarbij ik er uiteraard meteen op wijs dat hij niet verantwoordelijk is voor de conclusies die ik trek.

Ik ben een aantal van mijn vrienden dankbaar voor de raad en hulp die ze me bij het schrijven van dit boek gegeven hebben. De eerste die ik hier moet noemen is Gary North, mijn uitgever, die mij oorspronkelijk gevraagd heeft om het te schrijven, en wiens opmerkingen en suggesties steeds nuttig en prikkelend waren. De eerste versie is meegelezen door de predikanten van Westminster Presbyterian Church in Tyler, Texas: Lewis Bulkeley, Robert Dwelle, James B. Jordan en Ray Sutton. Hun theologische inzichten klinken op vrijwel elke bladzij van dit boek door.

Anderen die het manuscript gelezen hebben en er de nodige aantekeningen bij gemaakt, zijn Mark House, predikant van de First Presbyterian Church in Manhattan Beach, Californië, Spencer Roundtree, oudste van de Church of the Redeemer in

Placerville, Californië, James Whitacre, medelid van de Westminster Presbyterian Church en George Grant, predikant van de Believers' Fellowship in Humble, Texas. Verder dank ik de leden van de Oakton Reformed Fellowship in Oakton, Virginia, voor hun hulp bij de uitgave van dit boek.

Ongelooflijk veel dank ben ik verschuldigd aan twee efficiënt werkende secretaresses van het Institute of Christian Economics, te weten Maureen Peters en Brenda West. Hun geduld en toewijding en hun voortdurende hulp bij de productie van dit boek zijn van onschatbare waarde geweest, en waardeer ik enorm.

Tenslotte wil ik hier mijn vrouw, Darlene, noemen, die ik erg dankbaar ben voor de ruimhartige hulp die ze mij tijdens dit hele project gegeven heeft. Haar liefde is voor mij een blijvend teken van het herstel van het paradijs, en daarom draag ik dit boek met alle liefde aan haar op.

– *David Chilton,*
Tyler, 1985

DEEL 1

Eschatologie en heerschappij

De hoop

Wat u hier in handen heeft, is een boek over hoop. Dat is niet voor niks, want te lang al wordt het christendom gekenmerkt door wanhoop, matheid en achteruitgang. Te lang al hebben christenen zich neergelegd bij de 'onafwendbare' ondergang en de leegloop van de kerken. Het gevoel heerst dat het christelijke geloof het niet zal redden, dat het christendom alleen maar terrein zal verliezen tot het moment waarop Christus eindelijk terugkomt; of dat de kerk wel steeds verder zal afvallen van het ware geloof. Sommige christelijke leiders beweren dat we in een 'laodicese' periode van de kerk leven (een verwijzing naar de 'lauwe' kerk van Laodicea, waarover in Openbaring 3:14-22 gesproken wordt).

Deze pessimistische visie beperkt zich niet tot de kerk; ook de samenleving als geheel kan volgens deze zienswijze alleen maar verder afzakken. Iedere nieuwe oorlog, elke stijging van de misdaadcijfers, elke nieuwe stap naar de verdere teloorgang van het gezin wordt dan als een stap *vooruit* gezien: vooruit naar de totale ineenstorting van onze beschaving die vooraf moet gaan aan het moment waarop Jezus terugkomt.

Inspanningen voor maatschappelijke veranderingen worden met scepsis gezien. Men gaat er vaak van uit dat iedereen die daadwerkelijk de wereld probeert te veranderen, wel niet echt in de Bijbel zal geloven. Immers, de Bijbel leert dat dergelijke projecten gedoemd zijn te mislukken. Een bekende prediker zei het zo: 'Op een zinkend schip ga je geen koper poetsen.' Dat is een uitspraak die van twee veronderstellingen uitgaat: ten eerste dat de wereld slechts een 'zinkend schip' is; en ten tweede dat elke georganiseerde poging tot opbouw of verbetering weinig meer is dan het 'oppoetsen van koper'. Evangelisatie komt dan neer op een uitnodiging om je bij de verliezende partij aan te sluiten.

Aan dit alles liggen twee problemen ten grondslag. Het ene is een *verkeerde, onbijbelse kijk op het geestelijke leven*. Deze houdt in dat een waarlijk 'geestelijk' mens iemand is die zo weinig mogelijk met het 'lichamelijke' bezig is. Zo iemand houdt zich zo weinig mogelijk met 'aardse' zaken bezig. Hij werkt niet al te veel of al te hard, en brengt zijn tijd het liefst door met het mediteren over en verlangen naar de hemel. Maar zolang hij nog op aarde rondloopt, kent hij slechts één grote levenstaak: zich omwille van Jezus laten vertrappen. Volgens dit beeld is een 'geestelijk' mens een slappeling, een loser. Maar tenminste wel een loser die aan de goede kant staat.

De Bijbel leert ons iets heel anders. Wanneer in de Bijbel het begrip 'geestelijk' voorkomt, gaat het meestal over de Heilige Geest. Een geestelijk mens is iemand die zich door de Heilige Geest laat leiden en motiveren. Het is iemand die zich aan Zijn geboden houdt, zoals die in de Schrift verwoord zijn. Een echt geestelijk mens is niet iemand die een meter in de lucht zweeft en stemmen uit het niets hoort. Het is iemand die doet wat de Bijbel zegt (Rom. 8:4-8). Dit betekent dan ook dat we geacht worden juist wel bij het leven betrokken te zijn. God wil dat we de christelijke normen en waarden overal toepassen – op elk terrein van het leven. Waarlijk geestelijk zijn betekent dus niet dat je je uit het leven terugtrekt. Het betekent dat heel je leven onder de heerschappij van God valt. Een oude, kernachtige belijdenis van het geloof zegt dat Jezus Heer is (Rom. 10:9-10): Heer over alles, zowel in de hemel als op aarde. En als Heer moet Hij op elk terrein van het leven verheerlijkt worden (Rom. 11:36). Op basis van deze opvatting van christelijk geestelijk leven en Gods opdracht tot christelijke actie op elk gebied van het leven, is er absoluut geen reden om ons terug te trekken.

Het tweede obstakel dat de rem op alle christelijke actie zet, is een *eschatologie* (leer van de laatste dingen) die uitgaat van de *ondergang*. Onze eschatologie zegt wat we van de toekomst verwachten. En het leidt geen twijfel wat veel christenen

in de afgelopen decennia van de toekomst verwachtten: achteruitgang en ondergang. Zoals we al zagen, wordt de wereld als een zinkend schip gezien.

Uiteraard is er geen christen die in de *uiteindelijke* ondergang gelooft. Elke christen weet dat God aan het eind van de geschiedenis de duivel definitief zal overwinnen. Ik herinner me nog goed hoe ik als jonge christen van mijn Bijbelleraars te horen kreeg dat ze 'in het laatste hoofdstuk [van de Bijbel] gespiekt hadden', en dat 'de christenen zullen winnen!' Maar dat is precies wat ik bedoel: volgens bepaalde populaire soorten eschatologie komt de overwinning *alleen* in het laatste hoofdstuk, en geen moment eerder. In de tijd ervoor, in de geschiedenis, hier op aarde, zijn we als christenen op weg naar de nederlaag. De wereld wordt steeds slechter en bozer. De antichrist komt eraan. De duivel heeft het op aarde voor het zeggen en krijgt steeds meer macht. Alles wat u in deze wereld voor God doet loopt op niets uit, behalve als u erin slaagt een paar zielen van de hel te redden. Maar dat kunt u maar beter snel doen, want de Grote Verdrukking kan elk moment beginnen, en die wilt u niet meemaken. Ironisch genoeg is de onbedoelde boodschap van dit evangelie: *het rijk van de antichrist is nabij!* Hier klopt echt iets niet.

Een eschatologie die zich zo op de ondergang focust, slaat de plank goed mis. Ze is niet Bijbels dan haar tweelingzus, de verkeerde visie op geestelijk leven waarover we het eerder hadden. Uit de Bijbel halen we geen boodschap van ondergang en nederlaag, maar van hoop, zowel voor deze als voor de volgende wereld. De Bijbel bevat een eschatologie die uitgaat van de goddelijke heerschappij en biedt ons een visioen van overwinning. Dit is geen blind optimisme dat zegt dat 'alles op de een of andere manier wel goed zal komen'. Het is een degelijke, Bijbels gefundeerde zekerheid over het feit dat vóór de wederkomst van Jezus *het evangelie overal in de wereld zal overwinnen*.

Op veel mensen zal dit ongeloofwaardig overkomen. Het staat haaks op de geest van onze moderne tijd. Zoals gezegd, jarenlang zijn christenen gevoed met het idee van een komende, onafwendbare nederlaag. Natuurlijk is het goed om voorzichtig te zijn met 'nieuwe' ideeën. Alles moet aan de hand van de Bijbel geëvalueerd worden. Maar besef wel dat het idee van Gods heerschappij niet nieuw is. In feite hingen tot voor kort de meeste christenen een dergelijke eschatologie van heerschappij aan. Door de kerkgeschiedenis heen zag het merendeel van de christenen een 'eschatologie van ondergang' als een bizarre opvatting van excentriekelingen.

De hoop op een wereldwijde verovering door het christendom is dus de eeuwen door de traditionele overtuiging van de kerk geweest. Dit is gemakkelijk aan te tonen. Het is bijvoorbeeld te zien in het werk van de grote vierde-eeuwse kerkvader Athanasius. Zijn klassieker *De menswording van het Woord* getuigt van een sterke eschatologie van heerschappij. De kern hiervan vatte hij als volgt samen:

Sinds de Heiland onder ons is komen wonen, neemt de afgoderij niet slechts verder toe, maar wordt ze ook minder en verdwijnt ze langzaam maar zeker helemaal. Net zo verbreidt de wijsheid van de Grieken zich niet langer, maar is wat er eens was bezig te verdwijnen. En demonen blijken niet langer indruk te maken op de mensen door hun bedriegerijen en orakels en tovenarij, maar worden verjaagd door het teken van het kruis als ze het zelfs maar proberen. Terwijl afgoderij en alles wat zich tegen het geloof in Christus verzet, dagelijks afneemt, zwakker wordt en verdwijnt, neemt de leer van de Heiland daarentegen overal toe! Dus aanbid de Heiland 'die boven allen is' en macht bezit en niemand minder dan God het Woord is. Veroordeel hen die dankzij Hem verslagen worden en verdwijnen. Wanneer de zon gekomen is, kan de duisternis niet langer bestaan; elk stukje dat nog ergens over is, zal verjaagd worden. Dus nu de goddelijke verschijning van het Woord van God heeft plaatsgevonden, heeft de duisternis van de afgoden niet langer de overhand, en worden alle delen van de wereld in alle windrichtingen door zijn leer verlicht.

Nu moet u niet denken dat Athanasius slechts een naïeve optimist was, die ontspannen in een rustige, vredige omgeving leefde. Integendeel: hij had een van de hevigste perioden van vervolging doorgemaakt die er ooit geweest zijn, toen keizer Diocletianus een serieuze poging deed het christelijke geloof volledig uit te roeien. Later stond Athanasius er veertig jaar lang praktisch alleen voor toen hij de leer van de drieenheid moest verdedigen tegen een snel om zich heen grijpende ketterij. Daarbij werd hij tot vijfmaal toe door de overheid verbannen en liep zijn leven verschillende keren gevaar. Zijn levensverhaal leverde zelfs een uitdrukking op: *Athanasius contra mundum* (Athanasius tegen de wereld). Toch heeft hij nooit de meest fundamentele gebeurtenis van de wereldgeschiedenis uit het oog verloren, namelijk dat het Woord mens geworden is om de duivel te overwinnen, de mensheid te verlossen en de wereld te overspoelen met een licht dat de duisternis nooit meer teniet kon doen.

De eschatologie van heerschappij die de kerk aanhing, heeft diepgaande invloed gehad op de geschiedenis van de westerse beschaving. Neem bijvoorbeeld de grote kathedralen van Europa, en vergelijk die met de kerkgebouwen die we tegenwoordig om ons heen zien. Die oude kathedralen waren magnifieke kunstwerken waarvan het bouwen tientallen jaren en soms verschillende generaties duurde. Ze waren dan ook bedoeld om de eeuwen te doorstaan, wat ze veelal ook hebben gedaan. Moderne kerkgebouwen worden vaak snel neergezet en zijn bedoeld om maximaal één generatie mee te gaan. We verwachten niet dat ze erg lang blijven staan en we verwachten zeker niet dat onze achterkleinkinderen er nog hun diensten in zullen houden. Eigenlijk verwachten we niet eens dat we achterkleinkinderen zullen hebben. Je kunt zonder veel overdrijving stellen dat de meeste evangelische christenen van nu nog nooit aan hun nakomelingen van over vijfhonderd jaar gedacht hebben. Toch was het voor veel christenen van de generaties die achter ons

Het lezen van Bijbelse profetie

Ik maakte voor het eerst kennis met de eschatologie van heerschappij op een avond in de kerk ergens begin jaren zeventig. De voorganger, een predikant die bekend stond om zijn duidelijke uitleg van de Bijbel, was net aan een serie preken over Bijbelse profetie begonnen. Toen hij op heldere wijze zijn eschatologie van de teloorgang verdedigde, viel het mij op dat hij er totaal niet in slaagde zijn gezichtspunten op *organische* wijze uit de Bijbel op te laten komen. Hij haalde genoeg Bijbelteksten aan, maar dat waren allemaal losse verzen. Op geen enkel punt lukte het hem om zijn visie op de toekomst in een overkoepelend Bijbels kader te plaatsen. Anders gezegd: hij was er erg goed in om zijn kijk op de werkelijkheid aan de tekst van de Bijbel *op te leggen*, waarbij hij er goed opleette de losse teksten in de juiste volgorde te zetten. Maar hij slaagde er niet in om aan te tonen dat zijn ideeën op een natuurlijke manier uit de Bijbel *voortvloeiden*; zijn hele eschatologie leek volkomen los te staan van het grote verhaal dat de Bijbel vertelt.

Die avond drong het besef tot mij door dat een Bijbelse eschatologie alleen opnieuw te vinden is door bij dat Bijbelse verhaal te beginnen. We moeten de Bijbel niet in een van tevoren opgesteld patroon willen passen, maar we moeten ontdekken welke patronen er in de Bijbel zelf al zitten. We moeten de structuur van de Bijbel uit de tekst zelf laten opkomen en onze inzichten daarop baseren, en niet andersom. We zullen ons het Bijbelse denken, zijn begrippen en uitdrukkingsvormen, eigen moeten maken en dat als uitgangspunt voor ons eigen denken moeten nemen.

Dit perspectief werpt een verhelderend licht op het oude debat over 'letterlijke' en 'figuurlijke' of 'symbolische' (niet-letterlijke) uitleg van de Schrift. Dat dit debat bestaat, is eigenlijk

al onzinnig; immers, iedere uitlegger vat op sommige punten de Bijbel 'letterlijk' op, en op andere punten 'figuurlijk'.

Zo denk ik aan een bepaald commentaar op het boek Openbaring dat geschreven is door een bekende evangelische Bijbelgeleerde. De tekst op de achterkant vermeldt stoer: *Dit is misschien wel de meest letterlijke uitleg van Openbaring die u ooit zult lezen!* Maar wanneer je het commentaar goed leest, blijkt de schrijver een groot aantal punten van de profetie zeer figuurlijk op te vatten. Om er een paar te noemen:

- de 'bevleete kleren' van de gelovigen in Sardis (3:4);
- de belofte dat de gelovigen 'tot zuilen in de tempel' gemaakt zullen worden (3:12);
- de 'lauwheid' van de Laodiceeërs (3:15-16);
- Jezus' aanbod van 'goud', 'witte kleren' en 'ogenzalf' (3:18);
- Jezus' uitspraak dat Hij 'aan de deur staat en klopt' (3:20);
- de 'Leeuw Die uit de stam van Juda is' (5:5);
- het 'Lam' met de 'zeven ogen' (5:6);
- de 'olijfbomen' en de 'kandelaars' (11:4);
- de 'vrouw, bekleed met de zon' (12:1);
- de 'grote vuurrode draak' (12:3);
- het 'beest' met de 'zeven koppen' (13:1);
- de 'hoer die aan vele wateren zit' (17:1).

Van de mensen die de Bijbel zo letterlijk mogelijk nemen zijn er maar weinig die denken dat deze beelden in Openbaring niet symbolisch opgevat moeten worden. We zullen echter moeten beseffen dat er ook in de rest van de Schrift naast heel letterlijk bedoelde taal symbolen gebruikt worden. Dat is omdat de Bijbel *literatuur* is; door God geïnspireerd en foutloos, maar daarom nog wel literatuur. Dat betekent dat we hem ook als literatuur moeten *lezen*. Bepaalde delen zullen letterlijk opgevat moeten worden, en zo zijn ze dan ook geschreven – als geschiedenis, theologische uitspraken of wat dan ook. Maar het is niet te verwachten dat je de Psalmen of

het Hooglied even letterlijk moet opvatten als bijvoorbeeld de brief aan de Romeinen.

En zo kunnen we niet goed begrijpen wat de Bijbel werkelijk (letterlijk) zegt, als we geen rekening houden met de verschillende literaire stijlen die erin voorkomen. Zouden we Psalm 23 goed begrijpen als we hem ‘letterlijk’ lezen? Zou dat niet juist wat dom overkomen? Letterlijk opgevat zou de Psalm zelfs niet *waar* zijn. Wie zou willen beweren dat de Heer werkelijk alle gelovigen ‘doet neerliggen in grazige weiden’? Bij het lezen van de Bijbelse poëzie maken we dit soort fouten meestal niet. We weten dat ze vaak gebruik maakt van symbolische taal. Maar dringt het tot ons door dat hetzelfde geldt voor de profeten? Ook zij maakten vaak gebruik van poëzie, van beelden en symbolen. Ze konden hierbij putten uit een rijke erfenis aan Bijbelse beelden die, zoals we nog zullen zien, zelfs teruggaat naar de allereerste bladzijden van de Bijbel – het verhaal van het paradijs in Genesis.

In feite is dat ook waar Bijbelse profetie begint. Daarbij is het goed om op te merken dat de eerste belofte van de komende Verlosser in zeer symbolische woorden werd uitgesproken. God zei tegen de slang:

En Ik zal vijandschap teweegbrengen tussen u en de vrouw,
en tussen uw nageslacht en haar Nageslacht;
Dat zal u de kop vermorzelen,
en u zult Het de hiel vermorzelen.
– GENESIS 3:15

De echte vraag waarmee we zullen moeten beginnen, is dus niet een of ander kunstmatig debat over ‘figuurlijk tegenover letterlijk’, maar is veel fundamenteler: is onze uitleg *Bijbels* of *speculatief*? Met andere woorden: wanneer ik wil proberen iets in de Bijbel te begrijpen of uit te leggen, moet ik dan naar de Bijbel zelf gaan om antwoorden te vinden, of moet ik met iets ‘creatiefs’ van mezelf komen? Als we de vraag zo stellen,

De grote verdrukking

Een belangrijk principe voor het begrijpen van de boodschap van de Bijbel, is dat ‘de Schrift de Schrift uitlegt’. De Bijbel is Gods heilige, onfeilbare Woord. Het is onze hoogste gezagsbron. Dit betekent dat de Bijbel zelf de enige ware bron is, waaruit we kunnen putten om Gods Woord uit te leggen. Het betekent ook dat we niet kunnen doen alsof de Bijbel in de eenentwintigste eeuw zomaar uit de lucht is komen vallen. Het Nieuwe Testament is in de eerste eeuw van onze jaartelling geschreven, en dus moeten we het proberen te begrijpen alsof we lezers uit de eerste eeuw zijn. Wanneer Johannes Jezus bijvoorbeeld het ‘Lam van God’ noemt, dan zal niemand uit zijn eigen tijd daarbij gedacht hebben aan de associaties die het bij ons oproept wanneer je iemand een ‘lammetje’ noemt. Johannes bedoelde niet dat Jezus een lief, knuffelig, onschuldig diertje was. Eigenlijk doelde Johannes met het woord ‘lam’ helemaal niet op Jezus’ persoonlijkheid. Hij bedoelde dat Jezus het zondeloze offer voor de wereld was. Hoe we dat weten? Omdat dat in de Bijbel staat.

Hiermee hebben we een methode die we kunnen gebruiken om elk uitlegkundig probleem in de Bijbel op te lossen. Dat geldt dus ook voor de profetische gedeelten. Dat wil zeggen: wanneer we een hoofdstuk uit Ezechiël lezen, moet onze eerste reactie niet zijn om de krant op te slaan om te kijken of we aanwijzingen kunnen vinden voor de vervulling van de profetie. De krant bepaalt niet hoe wij de Schrift uitleggen. We moeten de krant niet laten bepalen wanneer bepaalde profetische gebeurtenissen plaatsvinden. Alleen de Schrift kan de Schrift uitleggen.

Deze generatie

In Mattheüs 24 (en Markus 13 en Lukas 21) sprak Jezus tot zijn discipelen over een ‘grote verdrukking’ die over Jeruzalem zou komen. De afgelopen eeuw of langer is het in de mode geraakt om dit zo uit te leggen dat Jezus doelde op het eind van het ‘tijdperk van de gemeente’, en het moment van zijn wederkomst. Maar is dat ook wat Hij bedoelde? Voor een antwoord op die vraag moeten we erop letten dat Jezus zelf een (globale maar duidelijke) aanduiding heeft gegeven over het moment waarop de grote verdrukking zou komen. Hij zei:

Voorwaar, Ik zeg u: Dit geslacht zal zeker niet voorbijgaan, totdat al deze dingen gebeurd zijn.

- MATTHEÛS 24:34

Ik verzeker jullie: deze generatie zal zeker nog niet verdwenen zijn wanneer al die dingen gebeuren.

- MATTHEÛS 24:34 (NBV)

Dit komt erop neer dat alles waarover Jezus eerder in dat hoofdstuk gesproken heeft (in ieder geval tot aan vers 34) zou plaatsvinden voordat de generatie die op dat moment leefde, gestorven was. ‘Wacht even,’ zegt u nu misschien. ‘Alles? Ook het prediken van het evangelie in heel de wereld, de verdrukking, de komst van Jezus op de wolken, de vallende sterren ... *echt alles?*’ Inderdaad, alles. Dit is overigens meteen een goede test voor de vraag in hoeverre u werkelijk overtuigd bent van het principe waarover het aan het begin van dit hoofdstuk ging. De Schrift legt de Schrift uit, schreef ik daar. En u knikte gapend en dacht: ‘Tuurlijk, dat weet ik allemaal wel. Kom ter zake. Wanneer gaat het nu eindelijk eens over de ondergang van de wereld in vuur en in rook?’ De Here Jezus stelde dat ‘dit geslacht’ (oftewel ‘deze generatie’, de mensen die op dat moment leefden) niet verdwenen zou

zijn, voordat alles waarover Hij profeteerde had plaatsgevonden. De vraag waarom het draait is deze: gelooft u Hem?

Sommige uitleggers hebben geprobeerd dit op te lossen door te zeggen dat het woord ‘geslacht’ hier eigenlijk ‘ras’ betekent. Dan zou Jezus gezegd hebben dat het Joodse ras niet zou uitsterven voordat al die dingen gebeurd waren. Dit is echter nogal geforceerd, en niet erg voor de hand liggend. Wie een concordantie pakt en elke tekst in het Nieuwe Testament opzoekt waarin het woord ‘geslacht’ (in het Grieks *genea*) voorkomt, zal zien dat dit nergens op ‘ras’ slaat. Zie wat de evangeliën betreft Mattheüs 1:17; 11:16; 12:39, 41, 42, 45; 16:4; 17:17; 23:36; Markus 8:12, 38; 9:19; 13:30; Lukas 1:48, 50; 7:31; 9:41; 11:29-32, 50, 51; 16:8; 17:25; 21:32. In al deze teksten heeft het woord de gebruikelijke betekenis van ‘het totale aantal mensen dat op een en hetzelfde moment leeft’. In de NBV wordt dit woord dan ook als ‘generatie’ weergegeven.⁵ Het is wel heel onwaarschijnlijk dat het woord in Mattheüs 24:34 ‘opeens’ een heel andere betekenis zou hebben. De conclusie kan alleen maar zijn dat Jezus aankondigde dat de gebeurtenissen waarover Hij in Mattheüs 24 sprak, nog tijdens de generatie die op dat moment leefde zouden plaatsvinden. Die generatie was het die Jezus een ‘verdorven en overspelig’ (of ‘ongelovig en ontaard’) geslacht noemde (Mat. 12:39, 45; 16:4; 17:17). Die generatie was het die de Heer gekruisigd heeft. En die generatie was het, aldus Jezus, waarop ‘al het rechtvaardige bloed zal komen dat vergoten is op de aarde’ (Mat. 23:35).

Al deze dingen

Voorwaar, Ik zeg u: Al deze dingen zullen komen over dit geslacht. Jeruzalem, Jeruzalem, u die de profeten dood en stenigt wie naar u toe gezonden zijn! Hoe vaak heb Ik uw kinderen bijeen willen brengen, op de wijze waarop een hen haar kuikens bijeenbrengt onder haar vleugels; maar u heb niet gewild! Zie, uw huis wordt als een woestijn voor u achtergelaten.

– MATTHEÛS 23:36-38

Josephus over de val van Jeruzalem

Ik denk zelfs dat vanaf het begin van de wereld geen enkel volk zo door het ongeluk achtervolgd is als het Joodse volk.²⁴

Dit schreef de Joodse historicus Flavius Josephus (37-100) in het voorwoord van zijn bekende werk *De Joodse Oorlog*. Hierin doet hij op grootse en gedetailleerde wijze verslag van de ‘grote verdrukking’ die Israël in de eerste eeuw van onze jaartelling doormaakte. Op alle mogelijke punten loopt zijn weergave van de gebeurtenissen van die verschrikkelijke jaren parallel aan de Bijbelse profetieën over de verwoesting van Jeruzalem. Om dat helder te zien, raad ik u aan om de voornaamste Bijbelteksten waarin het oordeel over Israël voorkomt, goed in u op te nemen vóórdát u zich aan de stukken uit Josephus’ boek waagt. Het gaat dan met name om Deuteronomium 28, Jezus’ voorzegging van de verwoesting van Jeruzalem in de evangeliën (Mattheüs 24, Markus 13 en Lukas 21) en het boek Openbaring.

Wat hier volgt is een uittreksel van een aantal hoofdstukken uit *De Joodse Oorlog*. De kopjes van de verschillende citaten uit Josephus zijn van mijn hand en langere stukken heb ik voor de leesbaarheid opgedeeld in paragrafen. De nummering van de citaten (bijv. Boek II 13:2-6) correspondeert met de (Griekse) brontekst; de nummering tussen haakjes verwijst naar de pagina(s) van de gebruikte vertaling waar het citaat te vinden is.²⁵

Ook heb ik een aantal noten toegevoegd, waarin ik diverse zaken nader toelicht. Hoewel ik zo de samenhang tussen de losse stukken laat zien, is het niet mijn bedoeling om ze in deze bijlage tot één doorlopend verhaal te maken. Ik beschouw ze meer als een verzameling citaten die ter illustratie dienen

van een hoofdthema van mijn boek, namelijk dat de val van Jeruzalem in het jaar 70 de vervulling betekende van de voorzeggingen die Jezus in de evangeliën heeft gedaan.

Ik begin de citaten uit *De Joodse Oorlog* met enkele die de achtergrond van de Joodse opstand toelichten, en eindig bij de massamoord in Massada in het jaar 74.

Scheuringen en valse profeten

Boek II 13:2-6 (202-204)

2. [252] Het koninkrijk van Klein-Armenië gaf hij aan Aristobulus, de zoon van Herodes,²⁶ terwijl hij aan het koninkrijk van Agrippa vier steden met het daarbij behorende grondgebied toevoegde, namelijk Abila en Julias in Perea, en Tarichea en Tiberias in Galilea. Hij benoemde Felix tot procurator over de rest van Judea. [253] Het lukte Felix de bendeleider Eleazar, die twintig jaar lang het land onveilig had gemaakt, samen met een groot aantal leden van zijn bende levend in handen te krijgen en voor berechting naar Rome te sturen. Het aantal rovers dat hij ter dood liet brengen, en de gewone burgers die van medeplichtigheid met hen werden beschuldigd en gestraft, waren niet te tellen.

3. [254] Maar terwijl het land van deze plaag werd bevrijd, kwam er in Judea een nieuw soort terroristen op, de zogeheten Sicariërs. Zij doodden hun slachtoffers op klaarlichte dag midden in de stad. [255] Speciaal bij feestelijke gelegenheden mengden zij zich onder de menigte, met korte dolken verborgen onder hun kleren, waarmee zij op de mensen instaken. Wanneer de slachtoffers neervielen, gaven de moordenaars net als de overige omstanders uiting aan hun verontwaardiging. Hun optreden wekte geen enkele verdenking en daarom werden ze niet ontdekt. [256] De eerste die door hen werd neergestoken, was de hogepriester Jonathan, en iedere dag ondergingen vele anderen hetzelfde lot. De paniek die erdoor ontstond, was nog erger dan de

Aanbevolen literatuur

Voor iedere christen zijn boeken belangrijk voor de geloofsgroei. Met de uitgave die u in handen hebt, is ongetwijfeld het laatste woord over ons onderwerp nog niet gezegd. Zelf beschouw ik het meer als een inleiding. Hieronder geef ik een aantal titels waarvan ik verwacht dat u er uw voordeel mee kunt doen als u zich verder in het onderwerp wilt verdiepen. De meeste hebben mij in ieder geval geholpen bij het ontwikkelen van mijn eigen visie op de eschatologie. Het is zeker geen uitputtende lijst – zo zou een afzonderlijke lijst met geschikte titels over kerkgeschiedenis niet misstaan hebben –, maar de belangrijkste werken zijn erin opgenomen. De vermelding van een titel betekent overigens niet dat ik het in alles met de inhoud eens ben, maar ik ben ervan overtuigd dat een ieder die de Bijbel serieus bestudeert, er profijt van zal hebben.

Heerschappij: theologie en praktisch uitwerking

Athanasius, *De overwinning van het Christendom*, 'Over de menswording van het woord', ingeleid, vertaald en van aantekeningen voorzien door Eginhard Meijering, Damon, Budel, 2013

Bark, William Carroll, *Origins of the Medieval World*, Stanford University Press, Stanford, 1958

Berman, Harold J., *Law and Revolution: The Formation of the Western Legal Tradition*, Harvard University Press, Cambridge, 1983

The Book of Psalms for Singing, Board of Education and Publication, Reformed Presbyterian Church of North America, Pittsburgh, 1973

Bijbelregister

OUDE TESTAMENT

Genesis

1	36, 171
1:1	83
1:2	81, 221
1:2-3	85
1:2-5	171
1:2v	85
1:3	82
1:4	171
1:10	171
1:12	171
1:14-16	127
1:18	171
1:21	59, 171
1:25	171
1:26-28	41
1:28	83
1:31	59, 171
2	36
2:1-4	171
2:2-3	82
2:6	49
2:8	47
2:9	62
2:10-14	48
2:11-12	51
2:12	52
2:15	62
2:16-17	243
2:19-20	57, 62
3:1-5	59
3:1-6	229
3:7	42

3:8	81, 172
3:13	229
3:13-15	59
3:14	62
3:15	33, 42, 97, 223
3:17-19	42, 62, 70
3:18-19	62
3:19	194
3:24	47
4:14	70
4:16	47, 71
6-9	36
6:7	71
8:4	48, 71
8:11	86
9:6	42
9:12-17	79
9:13-17	82
11	84
11:1-9	234
11:4	71
11:8-9	71
12:1	69
12:1-2	71
12:6	63
13:10	73
13:18	44
14:13	63
15:16	77
16	37
17:7	159
17:7-8	255
18:4	63
18:8	63
21	37

22:2	49
25:30	383
26	37
30:37	63
36:8-43	383
45:18	44
47:5-6	44
47:11	44
47:27	44
49:10-12	86

Exodus

1:7	44
2	37
3:8	44
4:1-4	59
4:21	77
5:1	120
7:8-12	59
7:16	265
13:21-22	79
14	37
14:19-20	174
14:19-25	79
14:20	82
14:24-25	174
15:17	63
15:27	66
16:31	53
17	17
19:5-6	105
19:6	66, 237
19:12	49
19:16-20	79
23:16	65

Trefwoordenregister

- 666 (getal van het beest) 139, 225-227
70 na Christus 108, 110, 115 (3x), 117, 119, 122 (2x), 125 (2x), 129, 130, 133 (2x), 135, 144, 169, 176, 199 (2x), 200 (2x), 236, 237, 238, 278, 279, 281
aanbidding 216, 229, 238, 266, 282
abortus 267-268, 291
afval zie: geloofsafval
altaar 49, 79, 175, 266, 268, 323, 352, 356
ander volk 92, 105, 115
antichrist 17, 25, 137-145, 149, 156, 228, 279-280
apocalyptisch 192, 195, 196, 197
Athanasius 18, 19, 21
 zie ook: Geloofsbelijdenis van Athanasius
Augustinus 271, 285, 294
Augustus, keizer 201, 222, 234, 343
Avondmaal, Heilig 239, 290
- Babel, toren van 71
Babylon 48, 92, 123, 127, 174, 216, 220, 233-234, 237, 329
balsemhars 51-53
ban 175-176, 353 zie ook: vloek
beeld van God 42, 43, 52, 55, 91, 277
beelden 32-38, 53, 63, 85, 103
beest 32, 59, 139, 193-194, 207, 210-211, 216, 219-231, 234-236, 239-240, 247, 281
begravenissen 255, 317, 325
Behemoth 59, 230
berg 47-56, 63, 66, 82, 85, 92, 100, 155, 167, 223, 246, 256, 260, 266, 267, 269, 278
- beslissend-voortschrijdend-definitief 43, 173, 184, 277
bidden 27, 267-270
Bijbel
 – inspiratie van 288
 – als literatuur 32
Bijbels 17, 31, 33, 34, 39, 69, 170, 186, 191-192, 198, 215, 260, 277, 282, 283, 287, 292
Bijbelse theologie 38, 294
Bijbelse wet 65, 69, 70, 194, 203, 247, 260, 265, 282
bijeengbrengen van de uitverkorenen 134, 135
boom des levens 51, 260
bomen 62-67
bruid 217, 233, 236, 239, 253
- Calvijn, Johannes 162, 289, 294
canon, afsluiting van 200, 281,
Cerinthus 142-143, 284
Chiliasme 284
Cobra-helikopters 287
code 34-35, 192
Columbus, Christoffel 20
- dag 170-172
dag van de Heer 169-178, 266
demonen 26, 97, 123, 148, 237, 237, 278, 292
defaitisme 17-18, 75, 100
derde wereld 67
dieren 57, 58, 220
dinosauriërs 59, 230
Diocletianus 19